

1. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כ עמוד א

לעולם יניח אדם מקום לשלום ואפילו במקום שצריך לו לשנות ישנה ולא סוף דבר במה שאינו עשוי לעלות ומי"מ לכשיתגלה יהא הדבר נכר שמפני השלום שנה מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לסמוך וחברו עליו בית שמאי ואמרו מה טיבה של זו וכשראה שלקנתר הן באין אמר להן נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה ואם על כל פנים אינו רוצה לשנות לא יוסיף על דברי המתחיל אלא יעננו במלות קצרות על הדרך שהתחיל המחרחר מעשה בתלמיד אחד מתלמידי הלל שהביא עולתו לסמיכה מצאו תלמיד אחד מתלמידי שמאי אמר לו מה זו שתיקה כלומר מה אתה סבור שאני צריך לשתוק מצד שאין בידי להשיב יש בידי אלא שאני מניח מקום לשלום ואמרו על זה דרך הערה האי צורבא מרבנן לא ליהדר לחבריה מילתא טפי ממאי דאמר ליה איהו וכן כל כיוצא בזה:

2. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לח עמוד א

ת"ר: וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם, קראו ושנו ושלשו. בשעת פטירתן, אמרו להם: דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים: שור של ישראל שנגח שור של כנעני - פטור, של כנעני שנגח שור של ישראל, בין תם בין מועד - משלם נזק שלם, ממי"נ? אי רעהו דוקא, אפילו דכנעני כי נגח דישאל לאו דוקא, אפילו דישאל כי נגח דכנעני לחייב! ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות

3. ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ד סימן ט

גם שמעינן מהאי ברייתא דאסור לשנות דברי תורה, אף כי הסכנה. וחייב למסור עצמו עליה, דלפי חד שינוי דתו' (ד"ה קראו) שמלכות הרשעה גזרה עליהם. ולמה לא ייראו חכמים שתעליל מלכות הרשעה עליהם. הלא לא תמצא דבר קשה כזה לומר בפני האומות שאנחנו פטורין מהיזיקן, והם חייבים. וכי לא היה ראוי לחוש ח"ו לכמה שמדות וחורבות דליפוק מיניה. בפרט מלכות הרשעה, שכל מחשבתם רק להתגולל ולהתנפל על שונאינו. וא"כ היה להם לשנות, או שניהם חייבים, או שניהם פטורין. אלא ש"מ שמחויבים אנו למסור על קידוש השם. ואם ח"ו ישנה הדין הוה ככופר בתורת משה. ומסתמא איירי כגון שהשרים שאלו בפרטים על כל דין ודין, שור של ישראל שנגח לשל נכרי, ושל נכרי שנגח לשל ישראל. ועל כן השיבו האמת על קדושת השם. כי לא היה יכולת בידם לשמט את עצמם מדין זה. והא דאיתא בפ"ק דמגילה (ט ע"א) מעשה בתלמי שכינס ע"ב זקינים וכו', ושינו התורה. התם מן שמיא הוא דאסכימו בהדיהו, וכעין רוח הקודש היה. וכן איתא התם, נתן הקדוש ברוך הוא [בלב] כל אחד כו', והוה על פי הדיבור. ועוד, התם לא שינו שום דבר ממשמעותו, אלא שינו הלשון, דלא יהפכו למינוח. וכמו ששינו כך הוא כוונת המקרא כפשוטו. אבל לומר על הפטור חייב, או להיפך, היה ככופר בתורת משה. מה לי דיבור אחד מה לי כל התורה, כדאיתא בפ' ג' דיומא (ל"ח ע"ב) אמר רב, כל השוכח דבר אחד מכל תלמודו גורם גלות לבניו. שנאמר (הושע ד, ז') ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. אלמא דדבר אחד מתורה הוא נקרא תורת ה' :

4. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ט עמוד א

דתינא: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת..

5. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נו עמוד א

סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות, אמר להו רבי זכריה בן אבוקולס, יאמרו: בעלי מומין קריבין לגבי מזבחי! סבור למיקטליה, דלא ליזיל ולימא, אמר להו רבי זכריה, יאמרו: מטיל מום בקדשים יהרג! אמר רבי יוחנן: ענוותנותו של רבי זכריה בן אבוקולס, החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו, והגליתנו מארצנו.

6. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף יז עמוד ב

אמרי להו: אהדריה ניהלן, ר' דוסתאי ברבי ינאי אמר להו: אין, ר' יוסי בר כיפר אמר להו: לא. הוה קא מצערו ליה, א"ל: חזי מר היכי קא עביד! אמר להו: טב רמו ליה. כי אתו לגביה, א"ל: חזי מר, לא מיסתייה דלא סייען, אלא אמר להו נמי טב רמו ליה! א"ל: אמאי תיעבד הכי? א"ל: אותן בני אדם הן אמה וכובען אמה, ומדברין מחצייהן, ושמותיהן מבוהלין, ארדא וארטא ופילי בריש, אומרין כפותו - כופתין, אומרין הרוגו - הורגין, אילו הרגו את דוסתאי, מי נתן לינאי אבא בר כמות! א"ל: בני אדם הללו קרובים למלכות הן? א"ל: הן. יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן? א"ל: הן. א"ל: אי הכי שפיר עבדת.

7. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כב עמוד א

עולא במיסקיה לארעא דישאל איתלו ליה תרין בני חוזאי בהדיה, קם חד שחטיה לחבריה, אמר ליה לעולא: יאות עבדי? אמר ליה: אין, ופרע ליה בית השחיטה. כי אתא לקמיה דר' יוחנן, א"ל: דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה? א"ל: נפשך הצלת.

8. שו"ת בני בניס ב:י

ובעיקר דברי הים של שלמה קשה שאם היתה סכנת נפשות להודיע לגוי שמדין תורה שור ישראל שנגח שור של עכוום פטור ושור עכו"ם שנגח שור של ישראל חייב ואף על פי כן לא שינה את הדין כיון שצריכים למות על קדוש השם ולא לשנות בדברי תורה, אם כן היה להם לסרב ללמד לאותם גויים כי בודאי עדיף למות בשתיקה ולא לסכן כלל ישראל בהודעת הדין למלכות ועיין במסכת גיטין דף נ ובמה שכתבתי בבני בניס חלק א' מאמר ה', אלא קים להו לרבנן שלא היתה סכנה בהודעת הדין בלי טעם ואזלא ראית מהרש"ל.

9. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן נא

והוכיחו התוס' מהא דעולא שמותר במקום סכנה. והטעם כיון שאינו אומר שהוא מותר אלא שיאות עבד אין בזה אמירה שהוא דבר מותר אלא הכוונה אף על פי שהוא דבר אסור שאסרה תורה לא מזלזלו בשביל כך משום שיאות עבד לדעת אנשים כמוהו ולא הרג בעלמא בלא טעם. ולכן אף שבלא סכנה אסור משום שנדמה כמסכים שהוא מותר, אינו מחוייב למסור נפשו על זה.

10. חשוקי חמד ביצה כ עמוד א

שאלה מעשה בראובן שהוזמן לסעודת שבת חתן של קרובו, והנה במהלך סעודת השבת, פתח את פקק הפלסטיק של בקבוק המים. פנה אליו שמעון, אחד מן המסובים, בהתרעמות. 'איך יתכן שתלמיד חכם כמוך אינו חושש לחילול שבת...?'

השיבו ראובן בנחת: 'למה לא תדון אותי לכף זכות? הטבעת שמתחת לפקק לא היחה מחוברת אליו, כי כבר דאגתי מלפני השבת להפריד את הטבעת מבקבוק זה.'

אשת ראובן שהבחינה במעשה, לחשה לבעלה: 'הרי אתה יודע היטב שהפקק אכן היה מחובר, ואיך שיקרת לו?' השיבה הבעל: 'האמת היא, שהדעות חלוקות בעניין פתיחת בקבוק מסוג שסוג שכזה, אני הקטן קיבלתי מרבתי שהדבר מותר, והוא קיבל שהדבר אסור. ומאחר ואני מכיר היטב את טבעו של האיש. היה ברור לי שאילו הייתי משיב לו שאני מיקל בדבר. היה עלול להתפתח כאן ויכוח סוער. ולכן. כדי שלא להעכיר את אווירת השמחה, החלטתי לשנות מן האמת'. ויש לשאול, האם אכן נהג ראובן כהוגן?

[מצטט הגמ' בביצה] ויש להבין, כיצד שינה הלל הזקן מן האמת ואמר על זכר שהוא נקבה?
וביאר רש"י: 'מרוב ענוותנותו של הלל היה משנה מפני השלום'. והמאירי כתב: 'לעולם יניח אדם מקום לשלום. ואפילו במקום שצריך לו לשנות מן האמת. ישנה. ולכן כשראה הלל שלקנתר הן באין. אמר להן נקבה היא'.
הרי לנו שכדי להימנע מויכוחים וקנטורים מותר לשנות מן האמת... וכתב במהריץ חיות [מקשר לסוגיא של כלה נאה וחסודה, לפי בית הלל] ונראה להוסיף, שנידון שאלתנו קל יותר מהמסופר בגמרא. כי אצל הלל הזקן, כל עיני ישראל היו נשואות אליו. ולכן עמדו תלמידי שמאי להתווכח עמו, כדי שלא תקבע ההנהגה במעשיו...